

Mașiniștii Teatrului „Bulandra” montind decorurile pentru „Azilul de noapte”

MAȘINIȘTII DE SCENĂ

■ STAN
VLAD

Depășindu-și amintirile din cei 30 de ani de activitate teatrală, Victor Moldovan de la Teatrul Național din București ne împărtășea într-un interviu cât îi este uneori de greu să-și învingă emoțiile față de mașiniștii de scenă, pe care îi socoate primii critici autorizați. Aprecierea la adresa acestor atât de solicitați truditori aflați în partea nevăzută a scenei nu este nici nouă, nici izolată. Actorii, regizorii, scenografuli îndeosebi, au în mașiniști pe cei mai apropiați dintre colaboratori. De îndemînarea, iușeala și atenția lor depinde mai întotdeauna soarta unui spectacol, viața acestuia.

Exactitate de metronom

În ultimele săptămîni am fost deseori în vizită la Teatrul „Bulandra”, uneori chiar la acele ore cînd în sălile de spectacol nu se vede decît forfota mașiniștilor și nu se aud decît... replicile sculelor de lucru. La sala din Schitu Măgureanu, șef mașinist este, încă din anul 1949, Grigore Cristea. „Am montat peste o sută de spectacole” — ne spune el, cu justificată mîndrie. Avea 23 de ani cînd a intrat în teatru și de-atunci nu s-a mai desprins de el ; îi plăcea teatrul și l-a îndrăgit

apoi tot mai mult, până ce teatrul a ajuns sensul vieții, nu numai a lui, ci și a familiei sale. (În adevăr, Gherghina Cristea — soția mașinistului — este șefă costumieră, tot aici, la teatru.) A lucrat chiar în acel an — 1949 — la mărirea scenei, care are și azi aceleași dimensiuni. Neuitata Lucia Sturdza Bulandra i-a remarcat râvna, talentul, admirația pentru scenă, pasiunea pentru efortul realizării spectacolului. A început, de aceea, să lase în seama lui, a mașinistului, montarea decorurilor. De altfel, înainte de a intra în scenă, marea noastră actriță pe Grigore Cristea îl întreba dacă totul este în ordine. Iar acesta, aflat întotdeauna în preajma ei, îi dădea răspunsul dorit. Uneori era deajuns un simplu schimb de priviri — și spectacolul începea.

Oriunde a fost în turneu Teatrul „Bulandra” — prin țară sau pe scene din străinătate (în Ungaria, U.R.S.S., Italia, Franța, Scoția, Olanda) — mașinistul de scenă Grigore Cristea a fost la datorie, a trăit, alături de actori și regizori, emoțiile fiecărui spectacol.

În timp ce toate aceste amintiri se înscriseră în bloc-notes, în jurul nostru cei 12 oameni din echipa de mașiniști montau decorurile pentru spectacolul *Joc de pisici*. Lucrul începuse de la ora cinci după amiază. La ora 18,30 scena trebuia să fie gata pentru ca, la rîndul lor, să-și înceapă treaba maiștrii de lumină. Și, întocmai ca în aceea zi, se petrec lucrurile în toate celelalte.

La Teatrul „Bulandra”, spre deosebire de altele, decorurile sînt montate pe planșee mobile, care au fixate în spate țevi de metal și bușe. Este, dacă vreți, o inovație a mașiniștilor de scenă de aici. Fiecare element de decor este montat pe un planșeu cu roțile, manevrat, după cerințe, cu ajutorul cablurilor și al cîte unui troliu. Eficacitatea sistemului avea să fie demonstrată chiar în aceea seară, la spectacolul sus-amintit. În primul plan, sub razele reflectoarelor, se afla camera în care Vali Voiculescu vorbea la telefon și-și fixa întîlnire la cafeneaua „Narcisa”; în timp ce Vali Voiculescu punea aparatul în furcă, camera dispărea, parcă pe nesimțite, decorul fiind tras pe cabluri de mașinistul Nicolae Ștefănescu. În locul ei apărea, la fel de discret, decorul cafenelei „Narcisa” unde, la o masă, se aflau, în lumina tot mai puternică a reflectoarelor, Forț Etterle și Tamara Buciuceanu. Omul din umbră se numea Ion Duțu, mașinist.

Poate că, la prima vedere, munca mașiniștilor nu pare atît de complicată. Mulți îi socotesc doar simpli executanți. Și totuși... Mașinistul de scenă participă activ la întreaga desfășurare a spectacolului. El e ținut să cunoască bine și să fie atent la fiecare replică rostită pe scenă, pentru a interveni la timp în manevrarea decorurilor. Relația actor-mașinist este nebanuit de strînsă; ba, în unele spectacole, primul termen al relației — actorul — depinde de al doilea — de mașinist. Mașinistul Nicolae Ștefănescu îmi povestea că în timpul spectacolului nu poate

vedea semnele pentru fixarea decorurilor, deoarece, firește, în spatele scenei este întuneric. El repetă însă înainte de spectacol și știe cu exactitate cîte învîrtituri de troliu trebuie să facă. Sau, cum spune el, „are ghidajul făcut”. Nu i s-a întîmplat să greșescă cu mai mult de 2—3 centimetri, ceea ce, practic, înseamnă mai nimic. Dacă munca mașiniștilor n-ar fi sincronizată cu precizie, elementele de decor ar putea produce încurcături, în aparență ilariante, în fond, catastrofale pentru reprezentatie. La fel s-ar întîmpla și în cazul decorurilor montate pe scripeti în partea superioară a scenei, dacă acestea n-ar fi coborîte exact la timpul indicat de replicile actorilor. „Noi trebuie să intrăm în scenă cu exactitate de metronom — ne spunea Grigore Cristea. Nici prea devreme, nici prea tîrziu, cu nici o secundă. Altfel îi încurcăm pe actori. De aceea, noi sîntem datori să cunoaștem, pas cu pas, desfășurarea spectacolului; textul pieselor îl învățăm, paralel cu actorii, de-a lungul repetițiilor.

Talent, disciplină, pasiune

Timp de mai multe luni de zile, în sala Studio a Teatrului „Bulandra” au avut loc repetițiile la noua versiune a *Azilului de noapte* de Gorki, în regia lui Liviu Ciulei. Aici, alături de regizor, actori și numeroși tehnicieni din teatru, o altă echipă de mașiniști, condusă de Ion Bornăgel, a lucrat cu asiduitate, după indicațiile date de regizor și de scenograful Helmut Stürmer, la realizarea și montarea originalelor decoruri. „Mașiniștii ne sînt unii din cei mai apropiați colaboratori în munca de elaborare a spectacolelor” — spunea Liviu Ciulei. Scenograful Helmut Stürmer, care a lucrat zi de zi cu mașiniștii echipei lui Bornăgel, apreciază în mod deosebit colaborarea sa cu „acești excelenți tehnicieni ai scenei”. De la apariția schiței scenografice sau, cum se mai spune, a „decorului marcat”, mașiniștii au început să înțeleagă, să lucreze și să contribuie la montarea spectacolului în spiritul concepției regizorale și scenografice. „De regulă, munca noastră începe, în adevăratul ei înțeles, odată cu terminarea elementelor de decor în ateliere — ne povestește Ion Bornăgel. La *Azilul de noapte*, conform indicațiilor date de maestrul Ciulei, multe elemente de decor au fost confecționate de noi, direct la scenă, din materiale vechi, menite să redea atmosfera specifică azilului. În tot timpul repetițiilor generale, noi am venit în teatru dimineața și am plecat după miezul nopții”.

Am trecut pe la sala Studio, după amiaza pe la ora trei, cînd se încheiau repetițiile la *Azilul*. Cei zece mașiniști ai lui Bornăgel începeau demontarea... „azilului” — treabă ce ținea pînă pe la cinci. Nici nu dispăreau bine ultimele elemente de decor, că și începea să apară, în forma sa nouă, platforma pentru *Elisabeta I*. În aproape trei ore, imaginea locului de joc se transformase complet, su-

gerindu-ne cu totul altă lume, altă epocă. Hărnicia, talentul și mai ales disciplina și totodată pasiunea acestor truiditori anonimi ai scenei au asigurat cadrul, ambianța, în fond condițiile proprii fiecărei creații regizorale și actricești. „Pe mine mă preocupă întotdeauna o problemă, zic eu, foarte importantă: securitatea actorului” — îmi spunea mașinistul Octavian Matei. Acest tânăr mașinist ne povestea cum verifică el fiecare încheietură, fiecare trapă, scară și tot ce trebuie să asigure securitatea actorului, mai ales acolo și atunci când sînt necesare mișcări viguroase, îndrăznețe.

În hala mare din imediata apropiere a scenei, elementele de decor a șase spectacole se află rinduite într-o ordine perfectă. Privite astfel, nu-ți mai sugerează cu aceeași putere imaginile vii din reprezentație. Numai acolo, pe scenă, trăiesc ele cu adevărat: izvorul vieții lor se află în concepția regizorală și în creația actorilor. Dar chiar așa, privite ca elemente statice, nu trebuie uitat că încorporează gânduri, idei, concepții, și, nu în ultimă instanță, valori materiale importante. Ceea ce nu poate deloc să fie trecut cu vederea. Cu câtă grijă și atenție sînt montate și demontate, transportate și păstrate, ca să dăreze cit mai mult și să fie mereu la fel de... proaspete! Nu există o normă de folo-

sintă; dar, la Teatrul „Bulandra”, se pot găsi decoruri care, numai cu mici recondiționări și reparații, au rezistat la peste două sute de spectacole, prezentate în sălile de la sediu și în turnee.

La Teatrul „Bulandra”, ca de altfel în toate teatrele, numeroși sînt cei ce contribuie la realizarea unei montări; fiecare își are locul său bine definit. Dar — după regizori, scenografi, regizori tehnici — mașiniștii de scenă sînt cei chemați să realizeze direct spectacolul, așa cum apare acesta în fața spectatorilor. Ei sînt prezenți în permanență dincolo de fundal, apar de după fiecare element de decor; ei lucrează înainte și după spectacol, în pauze și apoi în culise, în imediata apropiere a actorilor, în timp ce aceștia își derulează rolul. Ba, uneori îi vezi intrînd în scenă, în plin spectacol, mișcîndu-se în liniște și cît mai firesc pentru a schimba unele elemente de decor. În zona tainică, anonimă, a artei, ei sînt cei mai apropiați de actori, le împărtășesc emoțiile, se bucură odată cu ei și, deseori, cu o privire sau cu un suris, îi stimulează, îi încurajează... Și, de atîtea ori, după succes, actorii vin să strîngă mîna și să mulțumească primilor oameni care-i întîmpină la ieșirea din scenă: mașiniștii.

MERIDIANE

Un succes considerabil a reușit recent la Londra ansamblul japonez „Red Buddha Theatre”, o structură teatrală specifică care încorporează motivele tradiționale ale baletului și formelor epice de tip Kabuki, în expresia modernă a muzicii electronice și a efectelor optice spectaculoase. În viziunea lui Stomu Yamashita, conducătorul companiei, coregraf și dirijor, Red Buddha reprezintă o formulă de teatru muzical de o proiectată originalitate: spectacolul prezentat în imensa Sală Rotundă, Roundhouse din nordul Londrei, intitulat Cîinele care aduce ploaie, utilizează, pe canavaua unei legende vechi din folclorul japonez, pe procedee frecvente azi în violentarea spectatorilor prin agresivități sonore și luminoase de maximă intensitate psihofizică. Frenetica Ceremonie a Ploii care deschide reprezentația culminează pe parcurs

cu cîteva momente de climax emoțional; tehnica mimodramei, energia și eleganța dansurilor acrobatice (excelează Akiho Komaki în tradiționala travesti feminin), vitalitatea suplă și rafinată a întregului ansamblu, integrarea instrumentației clasice japoneze în percuțiile electronice ale muzicii jazz-rock au impus „Red Buddha Theatre” în atenția publicului și criticii de specialitate.

★

La cea de-a 11 ediție a „Stagiunii Teatrale Internaționale” (World Theatre Season), care s-a desfășurat ca în fiecare primăvară la Landra, au participat în acest an „Stary Teatr” din Cracovia, Gothenburg Stadsteater din Suedia, Compania italiană de proză „Tino Buazzelli” și trupa din Uganda „Abafumi”. Teatrul polonez figura pe așise cu

Noaptea de noiembrie de Stanislav Wyspianski (în regia lui Andrzej Wajda) și Strămoșii de Adam Mickiewicz (în regia lui Konrad Swinarski), două opere celebre cu o temă de comună geneză, răscoala antițaristă din 1830. Colectivul suedez a reprezentat o piesă mai puțin cunoscută de Strindberg, Gustav III, în direcția de scenă a lui Lennart Hjulstrom (cîștigător al premiului „regie 1974” atribuit de Asociația Criticilor Suedezi). Noua Companie Italiană, înființată în 1973, a adus la Londra două producții recente, Regenerare de Italo Svevo și Un dușman al poporului de Ibsen, ambele regizate de Edmo Fenoglio. „Abafumi” — înseamnă „povestitori de mituri”; formația teatrală din Uganda, condusă de Robert Serumaga, a prezentat spectacolul Războinicul roșu, povestire tribală, dansată și cîntată.